

Het Westendse netwerk van Nicolas Lembrée

Westende-Bad werd in 1895 gesticht door de familie Otlet. Vader Edouard nam het initiatief en zoon Paul Otlet probeerde er zijn idee van een ideale stad te realiseren. Aan het Westendse avontuur werd meegewerkt door meerdere partners. Eén van de sterkste persoonlijkheden die er vrijwel vanaf het begin bij was, was Nicolas Lembrée. Hij evolueerde van een speler op de achtergrond tot een duidelijk zichtbare gangmaker. Zijn rol in Westende bleef echter tot op heden onderbelicht en met deze bijdrage hopen we om daaraan enigszins te kunnen verhelpen¹.

JEUGD EN DE BRUSSELSE PERIODE

Overdejeugd van Nicolas Lembrée is weinig gekend. Hij werd geboren in Vaux-Chavanne (provincie Luxemburg) op 6 december 1856 als zoon van François Lembrée, landbouwer en Lambertine Seleck, huishoudster². Zijn geboortestreek in de Belgische Ardennen was bekend voor de landbouw en het leerlooien. Het was dus een bescheiden landelijk milieu waaruit hij afkomstig was.

Tijdens de toeristische seizoenen van 1883 en 1884 vinden we Nicolas Lembrée in het 'hôtel Barcelone' in Oostende met als beroepen 'handelaar' en 'handelsreiziger', en achtereenvolgens wonende in Ensival en Brussel³. Bij zijn huwelijk met Eugénie Droumard op 20 juni 1885 in Luik wordt Lembrée dan weer vermeld als 'boekhouder'⁴. Deze drie beroepsaanduidingen waren

- ¹ Een eerste bijdrage over de verdiensten van deze promotor van Westende van onze hand verscheen in: M. CONSTANDT, 'De bijdrage van Nicolas Lembrée in de ontplooiing van Westende-Bad voor 1914', in: *Gratingate*, 10 (1990), p. 45-57.
- ² GEMEENTE VAUX-CHAVANNE, *Registers van de Burgerlijke Stand*, geboorteakte van Nicolas Lembrée (07/12/1856). De familienaam is hier "Lambrée" geschreven. Geraadpleegd via familysearch.org (record-image_33SQ-GR1-7RF.jpg).
- ³ 'Liste officielle des Étrangers', in: *La Saison d'Ostende* van 21/08/1883 en van 03/07/1884.
- ⁴ STAD LUIK, *Registers van de Burgerlijke Stand*, huwelijksakte Lembrée-Droumard (20/01/1885).

t.o.v. het beroep van zijn vader al een enorme stap vooruit op de sociale ladder. De plaats van tewerkstelling van Lembrée hebben we niet kunnen achterhalen. Mogelijk is het een voorloper geweest van het in 1905 gestichte 'Atelier et construction Lembrée & Bertrand' dat in Ensival gevestigd was⁵. Het zou dan wel betekenen dat hij net als zijn vader zijn carrière aanvankelijk in de metaalsector is begonnen.

In 1891 is Nicolas Lembrée zowaar kunsthandelaar geworden in de Brusselse Louisastraat. Hij zorgde voor het inlijsten van kunstwerken en verkocht er etsen en gravures. In de zaak werden ook kunsttentoonstellingen georganiseerd: een uitgesproken ontmoetingsplaats voor kunstenaars en de beau monde van Brussel. Zowel het nieuwe beroep als zijn adres wijzen op een uitgesproken carrièreswitch⁶.

Kunsthandelaar Nicolas Lembrée kende wellicht Edouard Otlet, de stichter van de badplaats Westende, als klant in zijn Brusselse kunsthandel. Vader Otlet was immers een fervent kunstverzamelaar. Lembrée en Paul Otlet, zoon van Edouard, hadden elkaar zeker gesproken in het kader van de werelddtentoonstelling in Brussel van 1897. Beiden waren er aanwezig. Nicolas Lembrée liet zelfs ter gelegenheid van deze expo een mooie wervende affiche ontwerpen. Het schitterende ontwerp met een dame die de etsen en de gravures komt keuren, werd geleverd door Theo Van Rysselberghe⁷. Deze kunstschilder was de broer van Octave Van Rysselberghe, de tweede hoofdarchitect op rij van de badplaats Westende. Ook Gaston Beirlaen, een latere Westendse medestander van Lembrée, was trouwens present op de werelddtentoonstelling. Hij behoorde ook tot de eerste generatie toeristen die Westende frequenteerden⁸.

5 Zie bijv. publiciteit van deze firma bewaard in: GRIMBERGEN, *Museum voor de Oudere Technieken*, RCB 071701.

6 Vroegste spoor van publiciteit voor de zaak in het tijdschrift *L'Art Moderne*, jaargang 1891. Zie ook 'Notes d'art', in: *Le Carillon*, 08/09/1897.

7 X. DUQUENNE, *L'Avenue Louise à Bruxelles*, Brussel, 2007, p. 173.

8 'Gaston Beirlaen: Paul Otlets medewerker van het eerste uur', in: M. CONSTANDT, *Westende in de belle époque: van exclusieve badplaats tot spookstad*, Brugge, 2007, p. 44-49.

Prentbriefkaart met villa 'Les Courlis'. De namen van Nicolas Lembrée en zijn echtgenote zijn in potlood bijgeschreven. De kaart werd in juni 1904 verstuurd aan Suzanne Reding, dochter van Victor Reding. Deze was directeur van het Park Theater en behoorde wellicht tot de muzikale kennissenkring van Nicolas Lembrée (Universiteitsbibliotheek UGent).

N. B. — Les gravures anciennes sont vendues avec garantie d'authenticité.

ENCADREMENTS ✦ DORURE
ET SCULPTURE SUR BOIS ✦
ESTAMPES

Bruxelles, le 14 février 1903

Monsieur le Bourgmestre
Middelkerke

J'ai l'honneur de vous demander les formalités à remplir pour construire 2 villas sur le terrain que j'ai acquis en la Communauté près le Westend Hotel & à la Digue. Je désire commencer travaux Mars prochain

Je vous remercie d'avance & vous prie Monsieur le Bourgmestre d'agréer mes salutations distinguées

reçu

Lembrée

Briefpapier van de Brusselse zaak van Nicolas Lembrée, met afbeelding van de werven de affiche ontworpen door Théo Van Rysselberghe (Gemeentearchief Middelkerke).

Het kan dan ook geen toeval zijn dat Nicolas Lembrée in 1898 bouwgrond op de zeedijk van Westende koopt om er zijn eigen vakantiewoning 'Les Courlis', naar een ontwerp van de Gentse architect Georges Hobé, te laten bouwen⁹. Het gebeurde ongetwijfeld op aanraden van vader en zoon Otlet die Lembrée dus hetzij in zijn Brusselse winkel of op de wereldtentoonstelling 1897 in de hoofdstad had ontmoet.

Kort na de bouw van zijn eigen villa liet Lembrée in 1901 nog twee aaneenpalende woningen op de Westendse zeedijk optrekken. Het waren de villa's 'Les Sablettes' en 'Les Serpolets'. Hij drukte met deze beide investeringen een rotsvast vertrouwen in de beloftevolle toekomst van Westende uit en was hiermee een kleine bouwpromotor.

Eind 1903 liet Lembrée zijn Brusselse zaak over aan kunstschilder Paul Verdussen. Die zal eigenaardig genoeg het afficheontwerp van Theo Van Rysselberghe voor de zaak verder gebruiken. Opmerkelijk, want Paul Verdussen was zelf ook een begaafd afficheontwerper.

Het betekende dat Nicolas Lembrée over heel wat meer vrije tijd beschikte en een gedeelte daarvan zal gebruiken om zich actief in Westende-Bad te engageren. Hij kwam zich effectief in de gemeente Westende vestigen en liet zich in de bevolkingsregisters van deze gemeente inschrijven¹⁰. Hij was dat jaar zeker niet de enige die dit deed. Zo lieten de gewezen koloniaal Hubert Lothaire, architect Octave Van Rysselberghe en handelaar Maurits Otlet zich eveneens registreren als inwoners van Westende. Gaston Beirlaen was trouwens reeds in 1902 inwoner van Westende geworden. De achterliggende reden van deze op het eerste gezicht banale handeling was vrij logisch. Men wou een greep krijgen op

9 M. CULOT, E. HENNAUT & L. LIESENS, *Musée des Archives d'Architecture Moderne, Collections, tome II*, Brussel, 1999, p. 212 en 215.

10 De bevolkingsregisters van Westende uit die periode zijn helaas verdwenen, wellicht vernield tijdens de Eerste Wereldoorlog. We hebben dan maar een beroep gedaan op een secundaire bron. Volgens vermelding in: GEMEENTE WESTENDE, *Lijst der kiezers van Senaat, Provincie, Kamer van Volksvertegenwoordigers en Gemeente van 1 mei 1911 tot 30 april 1912, Gedaan te Westende den 30 november 1910*.

het lokale bestuur en dat met het oog op een mogelijk zelfstandig maken van Westende-Bad als nieuwe gemeente.

NICOLAS LEMBRÉE CREËERT ONTSPANNING IN WESTENDE

Een eerste uiting van dat Westendse engagement was het project van het kursaal van de badplaats. Het was bedoeld als de centrale ontmoetingsplaats voor de toeristen, met tentoonstellingen en muzikale opvoeringen als belangrijkste ontspanningsaanbod. Tot dan was er enkel een voorlopig houten gebouwtje op de zeedijk dat de naam kursaal helemaal niet waardig was. De veeleisende toerist wou duidelijk meer.

Onder impuls van Nicolas Lembrée werd voor dat kursaalproject door zowat alle eigenaars van Westende op 18 maart 1904 een coöperatieve vennootschap opgericht onder de naam 'Westendia'. Het kernbestuur bestond uit Lembrée zelf als voorzitter, Gaston Beirlaen als secretaris, en Ernest Dutry, Prudent Trachet en Paul Otlet als overige beheerders¹¹. Door zijn participatie hield Paul Otlet, als zoon van de stichter van de badplaats, de familiebelangen in de gaten. Prudent Trachet, een Kortrijks wisselagent, zou enkele jaren later de macht in dat gedeelte van de badplaats overnemen van Otlet. De toenmalige en de toekomstige machtshebber waren in dat dossier allebei al aanwezig.

Ernest Dutry was een Gents handelaar in metaalwaren die de allereerste Westendse villa 'Les Courlis' van Lembrée in 1906 zal kopen. De kennismaking tussen Dutry en Lembrée dateert misschien al van de periode toen Lembrée nog als handelaar actief was. De echtgenote van Ernest Dutry, mevrouw Valentine Bruneel, componeerde in 1904 het lied van de badplaats: 'La Westendaise', dat onder het pseudoniem T. Valdury werd gepubliceerd.

Gaston Beirlaen was een op jonge leeftijd gepensioneerde militair die in Westende de rol van journalist op zich nam en die zo pro-

¹¹ *Annexe au Moniteur Belge*, 1904, akte nr. 1775. Duidelijk te onderscheiden van de gelijknamige NV.

motie maakte voor de badplaats. Hij was ook een tijdlang de rechterhand van Paul Otlet, medestichter van de badplaats.

Het trio Lembrée, Beirlaen en Dutry, dat het kernbestuur van de coöperatieve 'Westendia' uitmaakte, liet Octave Van Rysselberghe de plannen tekenen voor het kursaal. De Middelkerkse aannemer Jean Van Hecke trok dit gebouw in een recordtempo op¹².

De opening van het kursaalgebouwtje was een netwerkmoment bij uitstek. Iedereen van de badplaats was er aanwezig, onder meer de architecten Ernest Jaspar en Octave Van Rysselberghe naast heel wat kunstenaars zoals Geo Bernier, Charles Houben, Jean Gouweloos en Charles Gouweloos. Daarnaast waren er nog meerdere eigenaars zoals Paul Otlet himself, Joseph Dardenne en Prudent Trachet. Er werd namens alle coöperanten hulde gebracht aan voortrekker Nicolas Lembrée, zowel door Paul Otlet, medestichter van de badplaats als door Maurice Kufferath, directeur van de Muntscouwburg in Brussel. Het feit dat deze laatste persoon als woordvoerder van alle toeristen van de badplaats optrad zou erop kunnen wijzen dat Lembrée ook in de wereld van muziek en theater over de nodige contacten beschikte.

Ter gelegenheid van de opening van het kursaal werd Lembrée in een krantenartikel ook nog eens in de bloemetjes gezet door Gaston Beirlaen voor zijn ingenieus ophangingsysteem voor schilderijen¹³: "*Une nouveauté, les barres de fer ou de cuivre, servant à accrocher les tableaux, ont été remplacées par une dispositif très ingénieux permettant de fixer et de déplacer instantanément les toiles. Nous devons cette amélioration à M. Lembrée de Bruxelles*". De ervaring van Lembrée als galerijhouder in Brussel zal hem zeker van pas gekomen zijn om de Westendse tentoonstellingszaal zo optimaal mogelijk in te richten. Het is echt opmerkelijk dat deze inbreng zo expliciet door journalist Gaston Beirlaen werd vermeld.

12 G. BEIRLAEN, 'A Westende', in: *Le Carillon*, 19/07/1904.

13 IDEM, 'A Westende: Salon de Peinture', in: *Le Carillon*, 11/08/1904.

Behalve voor tentoonstellingen kon men in het kursaal ook terecht voor muzikale optredens. Jarenlang zou mevrouw Dutry-Bruneel, echtgenote van Ernest Dutry, de muzikale programmatie van het kursaal verzorgen. Ze werd wellicht in die opdracht gesteund door Nicolas Lembrée. Gaston Beirlaen hoopte in 1906 dat het aspect muziek in de badplaats zich door toedoen van enkele gangmakers, zonder ze echter bij naam te vernoemen, verder zou ontwikkelen¹⁴: “... nous formons le vœu de voir se développer à Westende-Bains le mouvement artistique qui a été créé grâce à l’initiative et aux efforts de quelques personnes de beau talent et de bon goût”.

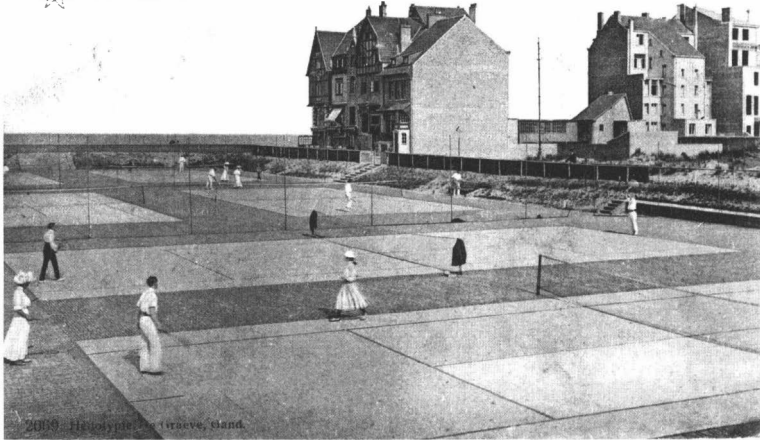
Lembrée verloor echter kort nadien zijn belangstelling in het kursaal toen hij zich meer en meer inliet met de ontwikkeling van het oostelijk gedeelte van de badplaats. De coöperatieve ‘Westendia’ werd daarom op 17 december 1910 omgevormd tot de ‘NV Westendia’. Die had de commerciële uitbating van het kursaal als doel. Lembrée was hierbij niet meer betrokken en meteen stopte ook mevrouw Dutry met de muzikale programmatie van het kursaal. Prudent Trachet bleef daarentegen wel als aandeelhouder in de nieuwe NV en kreeg het gezelschap van Louis Bosman. Beiden waren de twee nieuwe machthebbers in dat gedeelte van de badplaats. Het dagelijks bestuur van de ‘NV Westendia’ lag in handen van Joseph Dardenne¹⁵. Deze laatste was een oudgediende van de badplaats en was eigenaar van de hoekvilla ‘La Madonna’ op de zeedijk. Hij woonde in Visé in de provincie Luik. Hij was ook lange tijd het gezicht van het comité dat de kinderspelletjes binnen Westende-Bad organiseerde. Die kinderspelletjes hadden trouwens vooral het kursaal als uitvalsbasis. Dardenne was daarnaast nog eindredacteur van de seizoenskrant van de badplaats en speelde daardoor een belangrijke rol in het verstrekken van toeristische informatie. Bij die taak kon hij op de medewerking van Gaston Beirlaen rekenen. Beide heren waren duidelijk bevriend met elkaar.

14 IDEM, ‘A Westende’, in: *Le Carillon*, 13/09/1906.

15 ‘S.A. Westendia’ in: *Annuaire de poche des sociétés anonymes belges*, Brussel, 1914, p. 529.

Westende — Une Partie de Tennis.

Tennisvelden in het centrum van de badplaats. Op de achtergrond de schaarse bebouwing op het oostelijk gedeelte van de badplaats, gelegen op het grondgebied van Middelkerke (Verz. Kusthistories, Middelkerke).

Westende — Le Kursaal.

Tennisterreinen achter het kursaal van Westende op een prentbriefkaart van kort voor de Eerste Wereldoorlog (Verz. Kusthistories, Middelkerke).

Het is niet duidelijk of en hoe Dardenne in relatie stond met Lembrée. Dardenne was in ieder geval aanwezig op de opening van het kursaal in 1904. Hun interessevelden in Westende waren nadien wel gescheiden. Lembrée liet zich niet langer in met de verdere uitbating van het kursaal en naar de kinderanimatie van de badplaats ging zijn aandacht al helemaal niet uit. Dardenne had en behield zijn vakantieverblijf op het centrale stuk van de badplaats en week dus niet mee uit naar het 'nieuwe gedeelte' van de badplaats Westende. Beide heren kenden en respecteerden elkaar, maar daar bleef het wellicht bij.

Behalve muziek en schilderkunst was tennis een belangrijk gebeuren in de badplaats Westende. Het was een gelegenheid tot mondain contact en de wedstrijden werden steeds druk bijgewoond. In 1905 kreeg de bestaande tennistraditie in de badplaats een enorme boost. Dat jaar bouwde de 'NV La Westendaise', het familiebedrijf van Otlet, zes nieuwe tenniscourts bij het 'Westend' Hôtel'. De plannen voor die terreinen met bijgaand clublokaal werden getekend door Octave Van Rysselberghe. Op hetzelfde ogenblik realiseerde de Middelkerkse aannemer Jean Van Hecke in opdracht van de coöperatieve 'Westendia' nog twee tennisvelden achter het kursaal¹⁶.

Lembrée nam niet alleen het initiatief voor die twee tennisvelden bij het kursaal, hij besloot om ook de andere terreinen in uitbating te nemen. Opnieuw werd daarvoor gekozen voor de formule van een coöperatieve. Op 12 oktober 1905 werd door de eigenaars van Westende de 'Westend Lawn Tennis Club' opgericht¹⁷. Het trio Nicolas Lembrée, Gaston Beirlaen en Henri Samuel was de drijvende kracht achter deze onderneming. Henri Samuel is een bouwpromotor die geregeld in Westende actief was. De familie Otlet droeg de uitbating van de nieuwe tennisvelden met bijgaand clubhuis over aan de nieuwe coöperatieve.

¹⁶ BEIRLAEN, 'A Westende', in: *Le Carillon*, 13/04/1905.

¹⁷ *Annexe au Moniteur Belge*, 1905, akte nr. 5267.

Villa Olga

Westende

Villa 'Olga' op de zeedijk van Westende werd gekocht door Victor Robyns de Schneidauer, medestander van Nicolas Lembrée wat de tennissport betrof. De familie poseert voor de woning (Verz. Kusthistories, Middelkerke).

De grote gangmaker van de tennissport werd zonder enige twijfel Victor Robyns de Schneidauer, over wie men schreef¹⁸: 'sur qui reposent l'administration et l'organisation du Lawn Tennis Club Westendais'. Deze persoon was viceconsul van Monaco en in

18 C. FEDER, 'Portraits littéraires: Victor Robyns de Schneidauer', in: *Westendia: organe de la Plage de Westende*, 1, 1911, 1, p 1-2.

die hoedanigheid betrokken bij de werelttentoonstelling 1910 in Brussel. Hij bezat in Westende vanaf 1904 de zeedijkvilla 'Olga'. Hij zou trouwens ook aandeelhouder worden van de reeds ver- noemde 'NV Westendia' die het kursaal vanaf 1911 in exploitatie had. Op die manier nam hij een tamelijk neutrale positie in bin- nen het spanningsveld dat in de badplaats was ontstaan na het vertrek van de familie Otlet. Hij hield immers beide partijen te vriend. Deze gangmaker van de Westendse tennis slaagde erin om begin juli ieder jaar een internationaal tennistornooi te organise- ren en om zo Westende op de tenniskalender te plaatsen. Lembrée vond in hem dan ook de perfecte rechterhand om de tennissport in Westende te promoten.

Toch probeerde Nicolas Lembrée ook over dat aspect van de ont- spanning de controle te behouden. Dat bewees hij in 1913 toen hij een vruchteloze poging ondernam om de tennisvelden in het centrum van de badplaats te verkopen¹⁹. Zijn belangstelling was ondertussen verschoven naar het oostelijke gedeelte van de bad- plaats en die bestaande velden in het centrum van de badplaats betekenden in zijn ogen dan teveel concurrentie voor zijn nieuwe project.

DE INTERESSE VAN LEMBRÉE VERSCHOOF NAAR HET OOSTELIJK GEDEELTE

Na het definitieve vertrek van de familie Otlet uit Westende in 1906 werd de macht in het centrale en het westelijk gedeelte van de badplaats overgenomen door de 'NV Westende Plage' met het trio Prudent Trachet uit Kortrijk, Louis Bosman uit Brussel en Ernest Suys uit Antwerpen als spilfiguren²⁰.

Het nieuwe bestuur kon echter niet langer op de steun van Nicolas Lembrée rekenen. Hij keerde dit gedeelte van de badplaats reso- luut de rug toe en kon het zelfs niet nalaten om na te trappen. Als voorzitter van de coöperatieve 'Westendia' schreef hij in 1907 vol-

19 CONSTANDT, 'De bijdrage...', p. 46-49.

20 M. CONSTANDT, 'Sinjoren aan zee. Antwerpenaars in de badplaats Westende (1905-1914)', in: *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge*, 151 (2014), p. 143-156.

Westende Coin de la Digue

De groep villa's die Lembrée samen met anderen li et bouwen op het oostelijk gedeelte van de badplaats (Verz. Kusthistories, Middelkerke).

gende harde woorden aan het gemeentebestuur van Middelkerke²¹: “Gelijk gij wel weet, Mijnheeren, komt het grootste deel van de wegenis toe aan de nieuwe maatschappij ‘Westende Plage’ ... wier belangen dikwijls in strijd zijn met de algemeene inrenten van eene heele bevolking”. De reactie is des te eigenaardiger te noemen omdat Lembrée in het casinodossier had samengewerkt met Prudent Trachet die nu deel uitmaakte van het bestuur van de verguisde ‘NV Westende Plage’. Trachet was ten andere ook lid van de coöperatieve ‘Westendia’ in wiens naam Nicolas Lembrée trouwens deze kritiek schreef.

Het is vanuit deze negatieve ingesteldheid tegenover dat deel van de badplaats dat we de poging om de tennisvelden daar te liquideren, moeten situeren. Deze voorgenomen verkoop van de centraal gelegen sportterreinen, zo ze zou gerealiseerd zijn, zou meteen een einde gemaakt hebben aan één van de belangrijkste ontspan-

21 Een vrije eigentijdse vertaling naar het Franse origineel bewaard in: GEMEENTEARCHIEF MIDDELKERKE (GAM), Mi 813, map briefwisseling met N. Lembrée, brief van 5 mei 1907 van het duo Lembrée-Beirlaen aan het schepencollege van Middelkerke.

ningsmogelijkheden in het centrale deel van de badplaats. De Belgische Staat floot echter Lembrée terug, het bewuste perceel was geen bouwgrond en al dusdanig niet verkoopbaar.

In 1906 werd Nicolas Lembrée de gemandateerde, de plaatselijke zakenbehartiger dus, van de maatschappij 'Les Hôtels Balnéaires' die zich tot zaak had gesteld om het oostelijk gedeelte van de badplaats Westende uit te bouwen²². Karl de Burlet was daarvan de leidende figuur en die werkte zoveel mogelijk verder in de lijn die Paul Otlet had uitgestippeld. Die ideeën werden ook gedeeld door Nicolas Lembrée en ze vonden elkaar dan ook in dat project van de oostelijke uitbouw van de badplaats. Lembrée had zelf reeds in 1903-1904 drie nieuwe vakantiewoningen op het oostelijk gedeelte van de badplaats laten bouwen. De villa's die de namen 'Les Clochettes', 'Les Genêts' en 'Les Sorbiers' meekregen, waren deel van een groep van vijf. Eén van de andere participanten in dat bouwproject was Francis D'hanis, een gewezen koloniaal die op deze wijze met Lembrée in contact kwam. De plannen werden opgemaakt door Octave Van Rysselberge en het project op een hoek van de zeedijk was zeker bedoeld om de grondverkoop in deze nieuwe zone aan te zwengelen. De bedoeling van het project was dus om hier een groep modelwoningen te realiseren. Opnieuw gedroeg Lembrée zich dus als een bouwpromotor.

Het voorbeeld van Lembrée werd alvast gevolgd door zijn goede vriend, de journalist Gaston Beirlaen. Die liet naast de tennisvelden bij het 'Westend'Hôtel' zijn nieuwe villa 'Primrose' bouwen. In tegenstelling tot Lembrée betrok Gaston Beirlaen zijn nieuwe vakantiewoning wel degelijk meteen. Ook Lembrée besloot uiteindelijk om ook effectief in dat gedeelte van de badplaats te gaan wonen. Hij liet daarvoor langs de Parklaan door Octave Van Rysselberghe de villagroep 'Les Terrasses' en 'Bel Air' bouwen. In eerstgenoemde villa vestigde hij zich definitief in 1906. Zijn eerste vakantiewoning 'Les Courlis' werd in hetzelfde jaar verkocht aan het echtpaar Ernest Dutry-Bruneel, waarmee hij voor het casino-

22 M. CONSTANDT, 'De erfenis van Paul Otlet: de oostelijke uitbreiding van Westende-Bad, 1903-1914', in: *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge*, 152 (2015), p. 341-363.

De villa 'Pergola' aan de Parklaan was de tweede imposante villa die Victor Malguy in Westende liet bouwen. De bouwvakkers plaatsen op het moment van deze opname nog het laatste schrijnwerk (Verz. Kusthistories, Middelkerke).

kon hij die opnieuw betrekken bij zijn projecten. Tot de nieuwkomers behoorde bijvoorbeeld de Fransman Victor Malguy, eigenaar van het Brusselse warenhuis 'Old England'. Die liet door de plaatselijke aannemer Jean Van Hecke naar plannen van de Brusselse architect Paul Saintenoy op de zeedijk de villa 'Sidonia' bouwen. Hij werd door Lembrée wellicht aangespoord tot verder investeren in Westende, want hij werd een belangrijke partner in diens project van het 'Grand Hôtel Belle-Vue'. Victor Malguy bouwde zelfs zijn tweede, meer prestigieuze, Westendse villa met de naam 'Pergola' in de Parklaan, vlak in de buurt van het vakantieverblijf van Lembrée.

Ook de Brusselse advocaat Max Hallet, die de villa 'Bagatelle' liet bouwen, behoorde tot de kenniskring van Lembrée. Max Hallet woonde trouwens in de Brusselse Louisalaan, dus in de buurt van het thuisadres van Lembrée. Zijn Brusselse woning werd gebouwd door Victor Horta, maar voor zijn vakantieverblijf in Westende zal hij een beroep doen op de Franse architect François Roussel.

Lembrée dacht ook aan een promotiecampagne om de tanende grondverkoop aan te zwengelen. Een wervende kaart met de aanduiding van de te koop aangeboden percelen was daarvoor het middel. De illustratie voor deze kaart werd geleverd door kunstschilder Jean Gouweloos²³. De tekening bestond uit een voorstelling van een mondaine dame die met haar twee kinderen op een duintop zat. Jean Gouweloos verbleef jarenlang iedere zomer in de badplaats en had er zelfs de eerste affiche voor gemaakt. Deze nieuwe tekening in opdracht van 'Les Hôtels Balnéaires' zou zowat het laatste Westendse wapenfeit van Jean Gouweloos zijn, want kort nadien verliet hij definitief Westende-Bad.

MET HET GRAND HÔTEL BELLE-VUE KOMT LEMBRÉE OP HET VOORPLAN

Tot 1910 speelde Lembrée een grote rol in de uitbouw van de badplaats Westende, maar dan steeds in de schaduw van de achtereenvolgende promotoren Paul Otlet en Karl de Burlet. Met het project van het 'Grand Hôtel Belle-Vue' zou het leven in dat oostelijk gedeelte van de badplaats serieus opgewaardeerd worden, en dat dit de verdienste was van Nicolas Lembrée mocht voortaan geweten zijn.

De NV die het grote luxueuze hotel zou realiseren werd gesticht bij notariële akte van 10 mei 1909²⁴. Bij de aandeelhouders vinden we, behalve Nicolas Lembrée zelf, ook Karl de Burlet, Ernest Dutry, Jean Van Hecke, Octave Van Rysselberghe, Victor Robyns de Schneidauer en Victor Malguy. Allemaal figuren dus die reeds vroeger hadden samengewerkt met Lembrée. Andere aandeelhouders waren de gewezen koloniale Hubert Lothaire en Francis D'Hanis, alsook advocaat Max Hallet. Ook met hen had Lembrée voorheen al contacten gelegd. Later kwam nog kunstschilder Paul Verdussen het gezelschap van de aandeelhouders versterken. Hij had de Brusselse zaak van Lembrée overgenomen en bezat ondertussen zelf een villa in Westende. Hij kan een beetje gezien worden als de opvolger van Jean Gouweloos als 'deken' van de kunstschilders in de badplaats.

23 Het schilderij dat aan de basis lag van deze tekening staat op de foto van zijn atelier zoals die werd gepubliceerd in: *Ostende Centre d'Art, Salon des Beaux Arts d'Ostende, Catalogue*, 1907, p. 21.

24 *Annexe au Moniteur Belge*, 1909, akte nr. 3411.

Om de bouw van het hotel op de zeedijk mogelijk te maken werd er een gewijzigd stratenplan opgesteld en werden enkele nieuwe straten voorzien²⁵. Bij de voorgestelde straatnamen vallen de namen van Otlet, Van Rysselberghe en Albéniz op. Die laatste naam verwees naar de befaamde Spaanse componist Isaac Albéniz, die in 1904 in Westende een belangrijk werk kon finaliseren en daarbij geholpen werd door Maurice Kufferath. De verdienste voor dit voorstel kwam van *'les propriétaires des terrains où va s'édifier prochainement le Grand Hôtel de Belle-Vue'*²⁶. Eén en ander gebeurde dus minstens met medeweten van Nicolas Lembrée. Met dit initiatief werd in ieder geval nog eens het voornemen benadrukt om in de badplaats een traditie op muzikaal vlak uit te bouwen.

Het nieuwe hotel werd ontworpen door Octave Van Rysselberghe en werd misschien opgetrokken door aannemer Jean Van Hecke. Het werd een imposant betonnen en beeldbepalend gebouw met heel wat hotelkamers. Later werd er een garagecomplex met logiesmogelijkheid voor de chauffeurs en een woning voor de directeur aan toegevoegd. Dat laatste gebouw werd niet meer door Octave Van Rysselberghe ontworpen, maar door de Franse architect François Roussel. Deze was afkomstig uit Rijsel (Noord-Frankrijk) en kan eigenlijk de opvolger van Octave Van Rysselberghe genoemd worden. Hij huurde bij zijn aankomst in België in 1908 eerst een woning van Jean Van Hecke in Middelkerke, vooraleer zich blijvend in Westende-Bad in zijn eigen villa te vestigen²⁷. Voor het merendeel van de villa's op dat nieuwe gedeelte van de badplaats leverde Roussel de plannen. Zo tekende hij ook, zoals hoger gezegd, de plannen voor de villa 'Bagatelle' van Max Hallet. Heel wat projecten werden wellicht uitgevoerd in nauwe samenwerking met de Middelkerkse aannemer Jean Van Hecke.

Het hotel werd geopend op 25 juni 1911 en op de gastenlijst stond in ieder geval Paul Otlet²⁸. Die was speciaal uitgenodigd door Nicolas

25 GAM, Mi 813, map 'Kaart Westende-Bad', 1910, kaart 'Ouverture de quelques rues près du territoire de Westende' en bijlage 'Description des rues'.

26 'A Westende', in: *Le Carillon*, 29/06/1909.

27 GAM, Briefwisseling Middelkerke 1908, brief van Jean Van Hecke aan het schepencollege van Middelkerke, dd. 25/06/1908.

28 BERGEN, *Mundaneum*, uitnodiging aan Paul Otlet.

Lembrée, afgevaardigd bestuurder van de NV, die zo zijn oude vriend met de nodige 'égards' behandelde en hem de evolutie van de badplaats na zijn vertrek wou tonen. Ter promotie van het nieuwe hotel werden een folder en een wervende affiche gemaakt, en de opdracht voor die laatste werd waarschijnlijk gegeven aan Paul Verdussen²⁹.

De eigenlijke uitbating van het hotel werd toevertrouwd aan de Franse hotelier Jules Foltz (*films*) die een internationale ploeg personeel samenstelde waarmee een optimale en feilloze hotelservice werd verzorgd. Jules Foltz was een oudgediende in de horeca: hij was namelijk uitbater van het hotel 'Gray et d'Albion' in Cannes. Dat hotel was onder meer bekend voor zijn mooie tuinen. Over deze stad wordt er soms gesproken als 'Cannes: capitale de l'hôtellerie'. Lembrée koos dus duidelijk voor een ervaren specialist. Met het engageren van twee Franse medewerkers, namelijk hotelier Foltz en architect Roussel, bewees Lembrée dat hij zijn medewerkers desnoods op de internationale markt zocht. Met Frankrijk had hij trouwens een bijzondere band, want in de Franse badplaats Cagnes bezat hij zelf een vakantiewoning en na de Eerste Wereldoorlog zal hij zich zelfs definitief in Frankrijk vestigen.

Lembrée begreep als geen ander ook het belang van een goede ontspanning voor zijn hotelgasten. De aspecten sport en kunst hadden in het verleden al gewerkt. Hij voegde daar nog het thermalisme en de nieuwigheid van de cinema aan toe. Het aanbod was ronduit aantrekkelijk.

Het strand bij het nieuwe hotel werd voorbehouden aan de hotelgasten en dat moest dus netjes en veilig zijn. De vergunning om het strand van Westende-Bad op het grondgebied van Middelkerke te mogen uitbaten, werd in 1909 verkregen van de gemeente Middelkerke. Het hield zowel de verplichting in om een reddingsdienst te organiseren als de toelating om er badcabines te plaatsen. Daarom selecteerde Nicolas Lembrée op een strenge wijze een ploeg redders. De kandidaten moesten kunnen zwemmen,

29 Van de vermoedelijke affiche is geen exemplaar bekend, enkel een verkleinde versie op prentbriefkaartformaat. We kunnen er genoegzaam van uitgaan dat met dezelfde tekening ook een affiche werd gemaakt.

Frans en Nederlands spreken, van goede zeden zijn, beschikken over een goed voorkomen en beleefd zijn. De kosten voor de reddingsdienst werden per jaar geraamd op 1.750 frank³⁰. De badcabines op het strand werden geleverd door Jean Van Hecke die er ook de uitbating van verzorgde³¹. Dit gebeurde in onderaanneming van Nicolas Lembrée. Deze aannemer uit Middelkerke was hiermee nogmaals de praktische rechterhand van Lembrée. Wellicht was Jean Van Hecke ook de bemiddelaar voor Lembrée als er problemen met het gemeentebestuur van Middelkerke waren.

In het hotel werd dus ook een thermaal instituut voorzien. Lembrée had de weldoende effecten van een thermale kuur zeker aan de lijve ondervonden toen hij in 1908 in het Algerijnse ‘Etablissement Thermal d’Hammam-Meskoutine’ had verbleven³². De Westendse baden stonden wellicht onder het beheer van dokter Gabriël Foucart die, trouwens samen met zijn echtgenote dr. Fassin, voorheen verbonden was aan het zeehospitaal van Middelkerke. Foucart kende dus de weldoende effecten van het zeeklimaat. Hij woonde in villa ‘Les Glycines’ in de Parklaan, op loopafstand van het nieuwe hotel en in de buurt van Nicolas Lembrée³³.

Bij het hotel werden er ook mooie tuinen en tennisvelden aangelegd. De poging om de overige tennisvelden in de badplaats te liquideren waren wel mislukt, maar alle aandacht ging voortaan toch uit naar de nieuwe locatie. Zo werd hier tussen 19 en 24 juli 1913 het ‘Tournoi International de Westende’ betwist³⁴. Dat toernooi ging voorheen door in het centrum van de badplaats. Het aspect van het tennis werd ook hier behartigd door Victor Robyns de Schneidauer, die daar al ruime ervaring mee had.

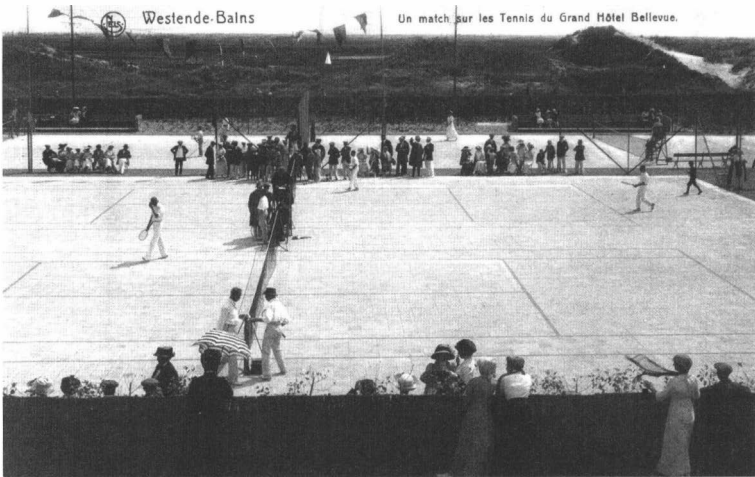
30 GAM, Mi 813, Map briefwisseling Lembrée, brief van 8 mei 1913 van Lembrée aan het schepencollege van Middelkerke.

31 GAM, PV van de politie van 24 juli 1913 waarbij Jean Van Hecke klacht neerlegt tegen onbekenden die zijn ‘houten tenten’ hebben beschadigd.

32 GAM, Mi 813, Map briefwisseling Lembrée, brief van 13 maart 1908 van Lembrée aan de burgemeester van Middelkerke op briefhoofd van deze thermale instelling.

33 Gabriel Foucart huwde met een vrouwelijke collega/geneesheer in Middelkerke, waarop het echtpaar het zeehospitaal verliet. In 1918 zou dr. Foucart alsnog sneuvelen en een jonge weduwe met drie kinderen nalaten.

34 Aankondiging in *Le Carillon* van 24/07/1913.

Prentbriefkaart met voorstelling van de nieuwe tennisvelden aan het 'Grand Hotel Bellevue', waar net een belangrijk toernooi plaatsvond (Verz. Kusthistories, Middelkerke).

Het aspect kunst werd evenmin vergeten. Het gebruikelijke kunstsalon in de badplaats werd voortaan niet langer in het kuraal of het 'Westend'Hôtel' ingericht, maar vanaf 1913 in het 'Grand Hôtel Belle-Vue'. Deze tentoonstelling werd gestuurd door kunstschilder Henry Janlet, die voordien in Westende en elders aan de kust meerdere zomerexpo's inrichtte. Henry Janlet organiseerde in 1913 ook een druk bijgewoond concert in de feestzaal van het nieuwe hotel. Gaston Beirlaen bracht als volgt verslag uit over het publiek³⁵: "... *d'un monde très distingué, dames en élégantes toilettes de soirée, jeunes filles en robes claires et messieurs très smart en smoking ou en frac. On sait d'ailleurs que Westende est une plage presque exclusivement fréquentée par la haute société et surtout par la noblesse authentique*".

In 1913 had men in het nieuwe hotel een kunstsalon, een concert en een tennistoernooi. Dat smaakte duidelijk naar meer. Lembreë had zeker nog meerdere nieuwe ideeën, waar cinema er één van was. Om dat te financieren deed hij eens te meer een beroep op

35 'De Westende-Bains', in: *Le Carillon*, 23 & 24/08/1913.

de beproefde methode van een coöperatieve. Op 8 mei 1914 werd de coöperatieve vennootschap 'Art, Sports et Agrément' opgericht met als doel³⁶: "*la création et l'exploitation à Westende-Bains de toutes réunions sportives, artistiques, littéraires et d'agrément, notamment l'exploitation d'enclos pour lawn tennis... la construction et l'exploitation de (1) une salle pour exposition de tableaux, (2) un cinéma spectacle*". Tot de stichters behoorden, behalve Nicolas Lembrée namens 'Westende Lawn Tennis', warenhuisbaas Victor Malguy, toernooi-inrichter Victor Robyns de Schneidauer en bouwpromotor Henri Samuel, naast nog vele anderen. Het bouwprogramma bestond dus uit een cinema en een tentoonstellingszaal. De cinema werd effectief nog gebouwd, de plannen hiervoor werd opnieuw geleverd door de Franse architect François Roussel. Of er ook daadwerkelijk films werden vertoond, is niet duidelijk, de oorlog brak immers kort hierna uit.

Ook de tentoonstellingszaal met de naam 'La Maison d'Art' werd nog gebouwd. In 1914 vond er een tentoonstelling plaats. Daaraan nam kunstschilder René Janssens deel met twee werken. Hij getuigde daarover na de Eerste Wereldoorlog als volgt³⁷: "*En juillet 1914, invité par M. Lembrée, administrateur, j'ai envoyé à la Société Arts (sic), Sports et Agrément de Westende-Bains deux tableaux qui figuraient à l'exposition du nouveau casino lorsque la guerre a éclaté*". Opmerkelijk is dat er hier gesproken werd van een nieuw casino. Duidelijk wou Lembrée dus het bestaande kursaalgebouwtje, dat hij nota bene zelf had opgericht, doen vergeten met zijn nieuwe tentoonstellingsruimte.

Lembrée had dus het uitgesproken idee om alle vormen van ontspanning samen te brengen in de buurt van zijn nieuwe hotel. Zowel de beproefde vormen zoals tennis en kunsttentoonstellingen, als de nieuwe ideeën zoals de cinema en het thermaal gegeven werden hier samengebracht. Het betekende zeker een duidelijke concurrentie met het oudere gedeelte van de badplaats.

36 Stichtingsakte van 8 mei 1914 verleden voor notaris F. Ouverleaux-Lagasse te Brussel.

37 GAM, Mi 813, Map briefwisseling i.v.m. oorlogsschade, brief van 13 september 1913 van René Janssens aan de burgemeester van Middelkerke.

WERELDOORLOG I EN DE KORTE TERUGKEER VAN NICOLAS
LEMBRÉE

Nicolas Lembrée vluchtte tijdens de Eerste Wereldoorlog, wellicht via Oostende, weg uit België. Hij wordt op 1 december 1914 vermeld in een lijst van vluchtelingen in Folkestone en omgeving als zijnde afkomstig van Vaux Chavannes en verblijvend in het hotel 'Lyndhurst'³⁸. Opmerkelijk is dat hij Westende niet vermeldde als woonplaats. Wanneer precies hij in Folkestone is aangekomen, is niet duidelijk. De registratie van vluchtelingen gebeurde er pas vanaf begin december 1914. Net zoals veel andere Belgen op de vlucht bleef Lembrée echter niet in Groot-Brittannië, maar reisde hij door naar Frankrijk. In mei 1917 verbleef hij in het hotel 'Georges' in Aix-les-Bains. Hij deed een oproep naar landgenoten om samen een huis in die streek te huren en de kosten te delen³⁹. Hij was ondertussen weduwnaar geworden en huwde er op 27 april 1915 met zijn tweede echtgenote Marie Prud'homme (°Parijs 17/01/1879).

Na de wapenstilstand keerde Nicolas Lembrée met zijn nieuwe echtgenote terug naar Westende en liet aanvankelijk zijn voorne- men blijken om zich actief in te laten met de wederopbouw van de badplaats. Op 30 april 1919 vertegenwoordigde hij namelijk alle maatschappijen met belangen in Westende bij de rechtbank van oorlogsschade⁴⁰. In die zitting werd trouwens architect Ernest Jaspar aangesteld om de oorlogsschade op te meten. In september 1919 schreef hij ook nog een brief aan het gemeentebestuur van Middelkerke waarin hij duidelijk de intentie liet blijken om het 'Grand Hôtel Belle-Vue' opnieuw op te trekken⁴¹: "*Nous avons l'honneur de vous faire connaître que nous allons reconstruire le Grand Hôtel Bellevue sur les plans déjà approuvés. Mais nous ne reconstruirons pas l'hôtellerie garage ni la villa du directeur*".

38 'Liste des réfugiés à Folkestone et environs', in: *L'Echo de la presse internationale: journal belge quotidien d'informations*, 01/12/1914.

39 'Un Belge', in: *Le XXe siècle: journal d'union et d'action catholique*, 19/05/1917.

40 MIDDELSKERKE, Kusthistories, P.V van 'Réunion du conseil d'administration de Westende Plage du 17 mai 1919'.

41 GAM, Mi 813, Map briefwisseling met N. Lembrée, brief van 27 september 1919 van Nicolas Lembrée aan het schepencollege van Middelkerke.

Ondanks dit dubbele engagement besloot Nicolas Lembrée in 1920 toch om Westende te verlaten en zich eerst in het Brusselse en later in Frankrijk te vestigen. Waarom hij uiteindelijk paste voor de verdere afwerking van het Westendse verhaal is niet duidelijk. Was het onder druk van zijn tweede echtgenote die terug naar Frankrijk wou, of was het wegvallen van enkele wapenbroeders van weleer de oorzaak? Zo waren Victor Malguy en Victor Robyns de Schneidauer reeds vroeg na de Eerste Wereldoorlog gestorven. In 1922 keerde het echtpaar Lembrée-Prudhomme terug naar Frankrijk om zich in Vence te vestigen. In 1924 kocht Nicolas Lembrée een villa aan in Aix-les-Bains⁴². Dit was niet toevallig een badplaats waar hij tijdens de Eerste Wereldoorlog ook had verbleven. Hij overleed en op 17 oktober 1928. Zijn vrouw bleef tot haar dood in 1956 in Vence wonen⁴³.

CONCLUSIE

Nicolas Lembrée drukte, zeker voor de Eerste Wereldoorlog, een duidelijke stempel op het leven in de badplaats Westende, eerst op het centrale gedeelte en vanaf 1906 op de oostelijke uitbreiding ervan. Van bescheiden komaf klom hij omhoog op de sociale ladder en nam bij de burgerij een gewaardeerde plaats in. Hij was thuis in het artistieke milieu. Heel wat kunstschilders waren met hem bevriend. Met de muzikale wereld had hij wellicht ook goede contacten, maar dat is minder duidelijk aantoonbaar.

Hij speelde in Westende een rol als bouwpromotor, immobiliën-makelaar en hotelbaas. Zijn grootste verdienste lag evenwel in de ontspanningssector. Hij stuurde en coördineerde zowat alle vormen van ontspanning binnen de badplaats. Hij verzoende kwaliteit met een mondain karakter ervan. Het belang van een goede communicatie in woord en beeld werd daarbij zeker niet onderschat. Goede journalistieke berichtgeving en wervend promotiemateriaal waren daarbij de geschikte middelen.

Vanuit zijn Luiks-Brusselse achtergrond bouwde hij een netwerk uit waarmee hij van Westende een moderne badplaats wou ma-

42 Maison dite villa de Solms, puis La Sapinière, nota van 2012 (www.patrimoine-aix-lesbains.fr, geraadpleegd op 02/09/2016).

43 Emailbericht van Laurence Magrey namens stad Vence dd. 31/08/2016 aan Marc Constand.

ken. Met de formule van een coöperatieve slaagde hij er zelfs in om zowat alle eigenaars van de badplaats tot participatie te bewegen. Zijn medewerkers werden met zorg gekozen. Hij schrok er niet voor terug om die in Frankrijk te rekruteren. Hij wou duidelijk geschikte mensen voor de job. Ook de andere werkkrachten zoals bijv. de redders, moesten aan vrij hoge eisen beantwoorden. Na medestichter Paul Otlet, wiens ideeën hij trouwens deelde, is hij ongetwijfeld de tweede belangrijkste figuur op rij uit Westende-Bad tijdens de Belle Époque.

BIJLAGE

Overzicht van de personen op wie Nicolas Lembrée een beroep deed bij de uitbouw van Westende-Bad

Promotie:

Theo Van Rysselberghe, kunstschilder

Jean Gouweloos, kunstschilder

Paul Verdussen, kunstschilder

Gaston Beirlaen, journalist

Bouw:

Octave Van Rysselberghe, architect

François Roussel (Fr.), architect

Jean Van Hecke, aannemer

Ontspanning:

Henry Janlet, expobouwer

Victor Robyns de Schneidauer, organisatie tennistoernooi

Valentine Dutry-Bruneel, muzikale programmatie

Horeca:

Jules Foltz (Fr.), hotelier

Gabriël Foucart, dokter thermaal instituut

Financieel:

Victor Malguy (Fr.), warenhuisbaas

Henri Samuel, bouwpromotor

Ernest Dutry, handelaar

Max Hallet, advocaat